

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยไม้จัดเป็นไม้ดอกที่สำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยส่งออกดอกกล้วยไม้และต้นกล้วยไม้ไปขายยังต่างประเทศคิดเป็นมูลค่า 744.7 และ 117.9 ล้านบาท ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2541) นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้รับการยกย่องว่าเป็นแหล่งผลิตกล้วยไม้เมืองร้อนที่สำคัญที่สุดของโลก โดยมีเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้าประมาณ 2,000 ครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ปลูกอยู่ระหว่าง 3 – 5 ไร่ และเป็นลูกสวนของบริษัทผู้ส่งออก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,2540) สำหรับพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ในประเทศไทย ในปี พ.ศ.2540 มีพื้นที่ปลูกจำนวนทั้งสิ้น 14,500 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2541) ประเทศที่เป็นคู่ค้าที่สำคัญได้แก่ ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการนำเข้ากล้วยไม้จากประเทศไทยประมาณร้อยละ 50, 25 และ 10 ตามลำดับของมูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ทั้งหมด ส่วนประเทศคู่แข่งชั้นในการส่งออกกล้วยไม้ที่สำคัญได้แก่ มาเลเซียและสิงคโปร์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,2540)

ปัจจุบันปัญหาหลักของการส่งออกดอกกล้วยไม้ไปยังต่างประเทศ คือมีเพลี้ยไฟ *Thrips palmi* Karny. ติดไปกับดอกกล้วยไม้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2539 เป็นต้นมา ประเทศฝรั่งเศสได้เข้มงวดในการตรวจสอบดอกกล้วยไม้ที่นำเข้าจากประเทศไทย หากพบว่ามีเพลี้ยไฟติดไปกับดอกกล้วยไม้ ก็จะทำการยึดไว้และเผาทำลาย จึงทำให้ผู้ส่งออกได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก (กรมวิชาการเกษตร,2541)

ในส่วนของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้มีการประชุมหารือของคณะกรรมการร่วมประชาคมยุโรป และมีมติมอบอำนาจชั่วคราวให้แก่ประเทศสมาชิกในการใช้มาตรการฉุกเฉินเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเพลี้ยไฟจากประเทศไทย ตามประกาศที่ 98/109/EC เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2541 โดยได้กำหนดเงื่อนไขการนำเข้าดอกกล้วยไม้จากประเทศไทย ต้องปฏิบัติดังนี้

1. ดอกกล้วยไม้ที่ส่งออกจากประเทศไทยต้องได้รับการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้
 - ก. ดอกกล้วยไม้จะต้องผลิตจากแหล่งที่ปลอดจากเพลี้ยไฟ โดยมีการตรวจสอบอย่างเป็นทางการ ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ในช่วง 3 เดือนก่อนที่จะส่งออก
 - ข. ดอกกล้วยไม้จะต้องผ่านการรมยาด้วยวิธีการที่ถูกต้องก่อนส่งออกเพื่อเป็นหลักประกันว่าดอกกล้วยไม้ปราศจากเพลี้ยไฟ
2. ดอกกล้วยไม้ดังกล่าวต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชจากกรมวิชาการเกษตรของไทยกำกับไปด้วย
3. กล้วยไม้ที่นำเข้าสหภาพยุโรปจะต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของประเทศสมาชิก (กรมวิชาการเกษตร, 2541)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้พิจารณาให้กล้วยไม้เป็นพืชในโครงการนำร่อง Product Champion เพื่อสนับสนุนการส่งออกโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา เกี่ยวกับแผนควบคุมศัตรูพืช คือส่งเสริมการป้องกันและกำจัดก่อนการส่งออก โดยเฉพาะการส่งออกดอกกล้วยไม้ไปยังประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2540)

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่การเกษตรรวม 224,853 ไร่ เป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้ผังเมืองรวม โดยกำหนดให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม พื้นที่ปลูกกล้วยไม้ทั้งหมดมี 4,596 ไร่ มีเกษตรกรปลูกกล้วยไม้ทั้งสิ้น 541 ราย (สำนักงานเกษตรกรุงเทพมหานคร, 2540) ซึ่งนับได้ว่าเป็นบริเวณที่มีการปลูกกล้วยไม้ในปริมาณมาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟของเกษตรกรในเขตดังกล่าวและนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการป้องกันและกำจัดเพลี้ยไฟกล้วยไม้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางการผลิต ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและปัจจัยกระตุ้น มีความสัมพันธ์กับการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ

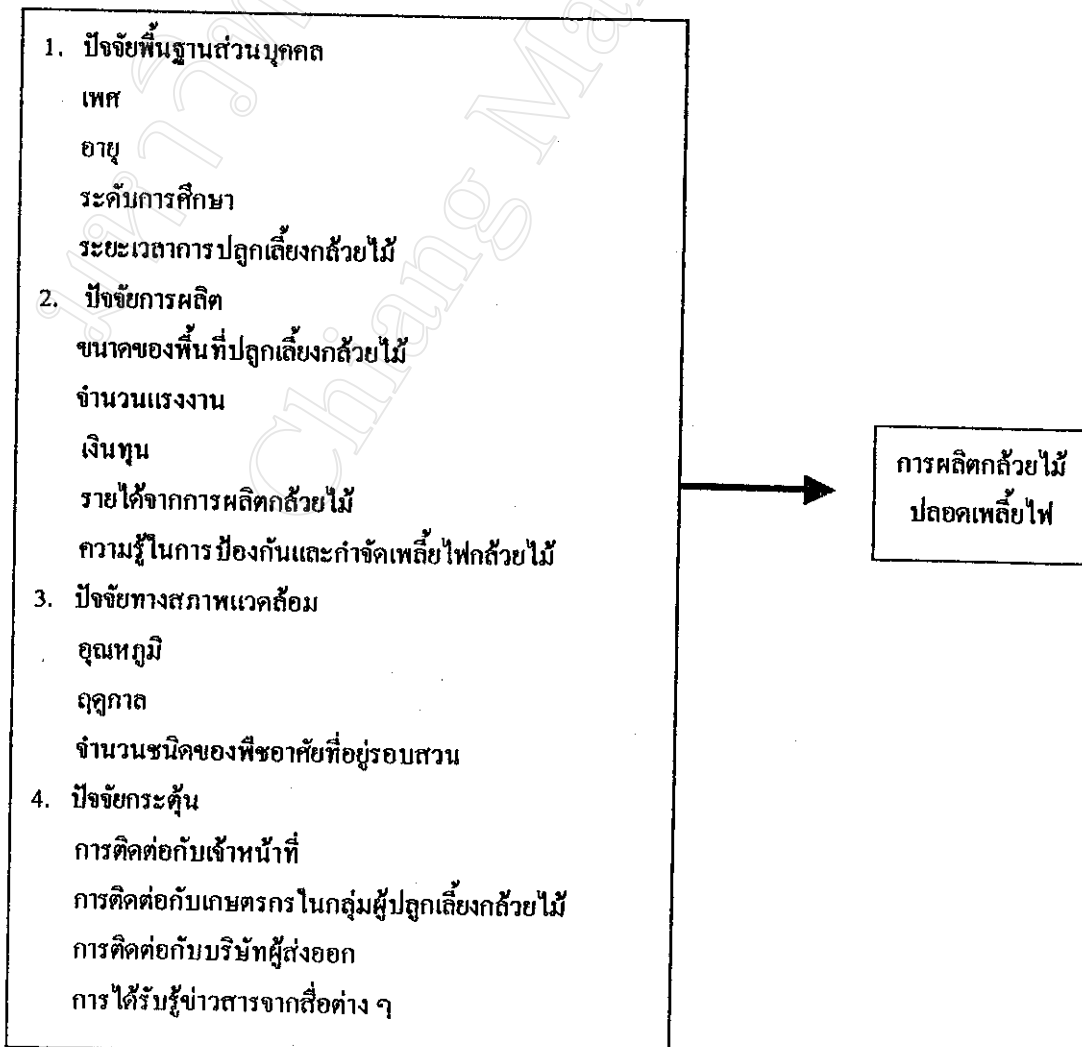
ขอบเขตและวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟโดยเกษตรกรในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อการส่งออกโดยการคัดเลือกเกษตรกรตัวอย่างจากเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อปี พ.ศ.2541 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 233 ราย

กรอบแนวคิดตามความคิด

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

นิยามศัพท์

เกษตรกรตัวอย่าง หมายถึงเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ เพื่อการส่งออกในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้จดทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ.2541

เพลี้ยไฟกล้วยไม้ หมายถึงแมลงศัตรูกล้วยไม้ชนิดหนึ่งที่ทำลายกล้วยไม้ โดยดูดกินน้ำเลี้ยงของเนื้อเยื่ออ่อน ๆ ของกล้วยไม้ เช่นกลีบดอก ก ขอดอ่อนและใบอ่อน ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพของกล้วยไม้และความเสียหายทางเศรษฐกิจ

กล้วยไม้ หมายถึงพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในวงศ์ Orchidaceae เป็นไม้ตัดดอกที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของไทย กล้วยไม้ดังกล่าวมีหลายสกุล เช่นกล้วยไม้สกุล หวาย, ออนซิเดียม, มีออกคาร่า, แอสโคเซนดรัม และแคทลียา เป็นต้น

การป้องกันและกำจัดเพลี้ยไฟกล้วยไม้ หมายถึงขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ใช้ปฏิบัติเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยไฟกล้วยไม้ตามคำแนะนำของทางราชการ

ปัจจัยกระตุ้น หมายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ทำให้เกษตรกรได้รับรู้ถึงผลเสียของ เพลี้ยไฟกล้วยไม้ ทำให้เกษตรกรหันมาป้องกันและกำจัดเพลี้ยไฟกล้วยไม้ เช่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม หมายถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเพลี้ยไฟกล้วยไม้ในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและการเจริญเติบโต เช่น อุณหภูมิ ฤดูกาล พืชอาศัย เป็นต้น

พืชอาศัยที่อยู่รอบสวน หมายถึงพืชอาหารของเพลี้ยไฟ เช่น ไม้ผล ได้แก่ มะม่วง ส้มโอ ฝรั่ง และมะพร้าว พืชผัก ได้แก่ แตงโม พริก มะเขือเปราะ หน่อไม้ฝรั่ง และกระเจี๊ยบเขียว ไม้ดอก ได้แก่ กล้วยไม้ กุหลาบ เบญจมาศ และดาวเรือง เป็นต้น

เงินทุน หมายถึงจำนวนเงินที่ใช้ในการผลิตกล้วยไม้ในรอบ 1 ปี

การผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ หมายถึงการปฏิบัติของเกษตรกรในการดูแลรักษาและป้องกันกำจัดเพลี้ยไฟกล้วยไม้ตามหลักวิชาการที่ทางราชการแนะนำเพื่อให้กล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ